

Arthur Clark

Devět miliard božích jmen

„Tohle je požadavek poněkud neobvyklý,“ řekl dr. Wagner a jeho slova obsahovala - alespoň doufal nanejvýš chvalitebné sebeovládání. „Pokud mi je známo, je to poprvé, co tibetský klášter žádá dodání počítače. Nerad bych byl indiskrétní, ale jenom stěží se můžu domnívat, že by váš podnik měl pro takový stroj seriózní použití. Mohl byste mi vysvětlit, co s ním zamýšlíte dělat?“

„S radostí,“ odvětil láma, upravil si své hedvábné roucho a opatrně odložil logaritmické pravítko, jež používal při přepočtu peněz. „Váš počítač Mark V. je schopen provádět jakoukoli běžnou matematickou operaci až do desátého řádu. My se ovšem při své práci zajímáme o *písmena*, ne o čísla. Když vás požádáme, abyste modifikovali výstupní obvody, stroj bude tisknout slova, a ne sloupce cifer.“

„Tomu dost dobře nerozumím . . .“

„Tohle je projekt, na kterém pracujeme poslední tři století - fakticky co byla lámaserie založena. Odporuje to vašemu způsobu myšlení, a tak doufám, že než to všechno vysvětlím, budete naslouchat pozorně.“

„Samozřejmě.“

„Je to skutečně velmi prosté. Sestavujeme seznam, který má obsahovat všechna možná boží jména.“ „Promiňte . . . ?“

„Máme totiž důvod věřit,“ neochvějně pokračoval láma, „že všechna taková jména mohou být napsána pomocí ne více než devíti písmen - v abecedě, na kterou jsme přišli.“

„A tohle už děláte tři století?“

„Ano; předpokládali jsme, že nám dokončení úkolu zabere okolo patnácti tisíc let.“

„Ach.“ Dr. Wagner vyhlížel poněkud zmateně. „Teď chápu, proč si chcete pronajmout jednu z našich mašin. Ale jaký je přesně účel tohoto projektu?“

Láma na zlomek sekundy zaváhal a Wagner by byl rád věděl, jestli ho neurazil. Ale i kdyby, odpověď neobsahovala ani stopu popuzenosti.

„Jestli chcete, říkejte si tomu obřad, ale je to základní složka naší víry. Celé to množství názvů nejvyšší bytosti - Bůh, Jehova, Alláh a tak dál - to jsou jenom člověkem nalepené viněty. Skrývá se tu i trochu složitější filozofický problém, o kterém teď nemíním diskutovat, ale kdesi mezi všemi možnými kombinacemi písmen, jaké se mohou vyskytnout, je ta, kterou lze nazvat *skutečné* boží jméno. Systematickou permutací písmen se je snažíme všechna sestavit.“

„Rozumím. Začali jste u A a propracujete se k Z.“ „Přesně tak - ačkoli používáme svou vlastní abecedu. Upravit elektronickou rychlotiskárnu tak, aby s ní mohla operovat, je zajisté triviální. O něco zajímavější problém je vymyslet vhodný program k eliminaci směšných kombinací. Tak například žádné písmeno se nesmí vyskytnout třikrát za sebou.“

„Třikrát? Snad jste chtěl říct dvakrát?“

„Ne, třikrát je správně. Obávám se, že by trvalo příliš dlouho vysvětlit vám proč, dokonce i tehdy, kdybyste našemu jazyku rozuměl.“

„Určitě,“ řekl kvapně Wagner. „Pokračujte.“ „Naštěstí adaptovat váš komputer pro tuhle práci bude snadné, stačí ho jednou naprogramovat, aby permutoval každé písmeno, jak jdou za sebou, a vytiskl výsledek. Co by nám zabralo patnáct tisíc roků, budeme moci stihnout za sto dní.“

Dr. Wagner si sotva uvědomoval slabě hučící manhattanské ulice hluboko pod ním. Dostal se do jiného světa, do světa hor vytvořených přírodou, nikoli člověkem. Vysoko ve svých odlehlých orlích hnízdech trpělivě pracovali tihle mniši, generace po generaci sestavovali seznamy slov postrádajících smysl. Má vůbec lidská pošetilost meze?

Jen klid, tyhle myšlenky nesmí ani naznačit. Zákazník má vždycky pravdu . . .

„Bezpochyby,“ odvětil doktor. „Můžeme Mark V. přizpůsobit, aby tiskl tyhle seznamy. Víc mě trápí problém instalace a údržby. Dostat se dnes do Tibetu, to taky nemusí být tak snadné.“

„Tohle můžeme zařídit. Součástky jsou dost malé, aby se daly převézt letecky - jeden z důvodů, proč jsme si vybrali právě váš stroj. Jestli je můžete dopravit do Indie, další transport už obstaráme sami.“

„Nepřejete si najmout dva z našich inženýrů?“

„Ano, na tři měsíce, které bude projekt vyžadovat.“ „Nepochybuji o tom, že to personální šéf zařídí.“ Dr. Wagner si načmáral poznámku na desky svého bloku.

„Ještě jsou tu dva další body . . . „

Než stačil dokončit větu, láma předložil malý proužek papíru.

„Tady je potvrzený výpis z mého konta u Asijské banky.“

„Děkuji. Zdá se, že je - ano - dostatečný. Druhá věc je tak triviální, že se o ní až váhám zmínit, ale je překvapující, jak často lidé přehlížejí to, co je zřejmé. Odkud budete brát elektřinu?“

„Z Dieselova generátoru dodávajícího padesát kilowattů při napětí sto deseti voltů. Instalovali jsme jej asi před pěti lety a je celkem spolehlivý. Zpříjemňuje nám život v lámaserii, ve skutečnosti byl samozřejmě instalován proto, aby poháněl motory modlicích mlýnků.“

„Ovšem,“ ozval se doktor Wagner jako hluchá ozvěna. „Taky mě to mohlo napadnout.“

Pohled přes kamenné zábradlí působil závratně, ale člověk si časem zvykne na všechno. Po třech měsících už George Hanleyho neohromoval ani šestisetmetrový sráz rovnou do propasti, ani vzdálená šachovnice polí dole v údolí. Opíral se o větrem ohlazené kameny a mrzutě zíral ke vzdáleným horám, jejichž název se nikdy neobtěžoval zjišťovat.

Tohleto, přemítal George, byla ta nebláznivější věc, jaká se mu kdy přihodila. Projekt Šangri-La - tak to pokřtila jakási vtipná hlavička ještě doma v laboratořích. Ted už řadu týdnů Mark V. vyklepával celé hektary listů pokrytých bláblem. Trpělivě, neúprosně přerovnával počítač písmenka do všech možných kombinací, vyčerpával všechny předchozí skupiny možností a přešel k dalším. Když se archy vynořily z rychlotiskárny počítače, mniši je pečlivě rozstříhali a vlepovali do obrovských knih.

Bohudík za další týden už bude konec. Jaký obskurní propočet mnichy přesvědčil, že se nemusí trápit dál se slovy o deseti, dvaceti nebo stu písmen, to George nevěděl. Míval jednu stále se navracející noční můru, a to, že se plán změní a Nejvyšší láma (kterému mezi sebou říkali Sam) znenadání oznámí, že se projekt prodlužuje kamsi do léta páně 2060. Určitě by toho byli schopni.

George zaslechl prásknout ve větru těžké dřevěné dveře, Chuck vyšel na terasu vedle něho. Jako obvykle pokušoval jeden ze svých doutníků, pro něž si ho tolik oblíbili mniši - kteří, jak se zdálo, nebyli neochotní otevřít náruč menším a hlavně všem větším potěšením života. Tohle mluvilo v jejich prospěch; možná že měli o kolečko víc, ale nebyli žádní puritáni. Například ty časté výlety dolů do vesnice . . .

„Poslechni, Georgi,“ pronesl Chuck s naléhavostí v hlase. „Dozvěděl jsem se něco, s čím budou starosti.“

„Nějaká nepříjemnost? Zlobí mašina?“

Tohle byla nejhorší nepředvídanost, jakou si George uměl představit. Tím se mohl oddálit návrat - a sotva co mohlo být hroznější. Proti tomu, jak se cítil tady, by bylo i sledování televizních reklam přímo nebeskou manou. Aspoň by měl pouto s domovem.

„Ne - nic takového.“ Chuck se usadil na zábradlí, což nebylo obvyklé, normálně ho hloubka děsila. „Právě jsem přišel na to, k čemu všechno slouží.“

„Co tím chceš říct? Myslel jsem, že to víme.“

„Jistě - víme, oč se mniši snaží. Ale nevěděli jsme *proč*. Je to ta nebláznivější věc . . .“

„Pověz mi radši něco nového,“ zavrčel George.

. . . ale starouš Sam mi to právě vysvětlil. Znáš způsob, jakým každé odpoledne sestupuje a čeká na archy, které se odvinují z počítače. Tentokrát vypadal hodně rozrušeně, anebo přinejmenším tak, do jaké míry se vůbec vzrušit může. Když jsem mu řekl, že jsme vstoupili do poslední etapy, zeptal se mě s tím svým půvabným přízvukem, jestli jsem se nikdy nepodivil tomu, oč se pokoušejí. Řekl jsem „Ovšem“ a on mi to pověděl.“

„Dál - tohle беру.“

„Tak dobře. Oni prostě věří, že když sestaví všechna jména - a počítají, že jich je kolem devíti miliard, dosáhne se božího účelu. Lidské plémě završí dílo, pro které bylo stvořeno, a nezůstane důvod, aby pokračovalo. Ovšem právě tahle myšlenka je něco jako rouhání.“

„Ale co očekává, že budeme dělat? Máme spáchat sebevraždu?“

„Není třeba. Jakmile bude seznam úplný, vloží se do toho ten bůh a jednoduše nám odtroubí . . . Bum, a konec!“

„Aha. Už mi došlo. Až tenhle džob skončíme, bude to znamenat konec světa.“

Chuck se krátce, nervózně zasmál.

„Přesně takhle jsem to řekl Samovi. Víš, co se stalo? Podíval se na mne takovým způsobem, jako bych byl prvotřídní blbeček, a řekl: ‚Nic není snazší než *tohle*.‘

George si všechno chvilku promýšlel.

„Tomu říkám vznešené myšlenky,“ řekl hned nato. „Ale co s tím podle tebe máme dělat? Nemyslím, že by to pro nás něco změnilo. Nakonec už víme, že máme kolem sebe blázný.“

„Ano - ale chápeš, co se může stát? Až se seznam dokončí a poslední troubení - nebo co vlastně očekávají - nikde, *čí* to bude chyba? Není to náš stroj, který používají? Tahle situace se mi vůbec nelíbí.“

„Rozumím,“ řekl George pomalu. „V něčem máš pravdu. Ale tyhle věci se stávaly už dřív, víš. Když jsem jako kluk žil dole v Louisianě, měli jsme praštěného kazatele, který jednou prohlásil, že konec světa nastane příští neděli. Stovky lidí mu uvěřily - dokonce prodávaly domy. A přece když se nic nestalo, nevylívali si vztek, jak bys čekal. Akorát se usnesli, že udělal chybu ve výpočtech, a věřili dál. Počítám, že některým to trvá dodnes.“

„Dobře, ale tohle není Louisiana, pokud jsi to nezaregistroval. Jsme tu dva a těch mnichů stovky. Mám je rád a bude mi líto starouše Sama, až mu krachne životní dílo. Ale stejně bych radši byl někde jinde.“

„Tohle si už přeju celé týdny. Ale dokud smlouva nevyprší a neodvedou nás na letiště, co můžeme dělat?“ „Ovšem,“ řekl zamyšleně Chuck, „mohli bychom se pokusit o malou sabotáž.“

„Sakra, jenom to ne! Tím bychom všechno jenom zhoršili.“

„Ne tím, co jsem vymyslel. Podívej. Počítač se zastaví ode dneška za čtyři dny - při téměř nepřetržitém provozu. Letadlo přiletí za týden. Oukej - všechno, co potřebujeme, je najít při kontrole součástku, která se musí vyměnit. Něco, co zdrží práci právě o pár dní. My jim to samozřejmě spravíme, ale nač spěchat? Když si všechno zařídíme s rozmyslem, až z tiskárny vyletí poslední jméno, můžeme už být dole na letišti. Pak už nás těžko budou chytat.“

„Tohle se mi nelíbí,“ řekl George. „Bude to poprvé, co uteče od práce. Kromě toho nás budou podezírat. Ne, já u toho zůstanu a vezmu všechno, jak to přijde.“

„Pořád se mi to nelíbí,“ řekl o sedm dní později, když je houževnatí drobní horští poníci snášeli serpentinami dolů. „A nemysli si, že utíkám, protože se bojím. Jenom lituju ty chlapíky tam nahoře a nechci být u toho, až objeví, jací byli hlupáci. Jsi zvědavý, jak to Sam přijme?“

„Je to legrační,“ odpověděl Chuck, „ale když jsem se loučil, připadalo mi, že to ví. Že od něho utíkáme. A že je mu to jedno, protože taky ví, že počítač poběží hladce a brzy práci dokončí. Potom - no jasně, pro něho žádné potom neexistuje . . .“

George se otočil v sedle a hleděl zpátky na stoupající horskou cestu. Míjeli poslední místo, z něhož byl nerušený výhled na lámaserii. Siluety příkrčených, hranatých budov se rýsovaly proti plamenům, jež po sobě zanechalo zapadající slunce: tu a tam se blýskala světla jako okýnka v boku zaoceánského parníku. Elektrická světla, ovšem, ta, co se dělila s Markem o stejný obvod. Jak dlouho ještě? zajímalo George. Roztřískají mniši počítač vzteky a zklamáním? Anebo zase v tichosti usednou a začnou své výpočty všechny od začátku?

Přesně věděl, co se právě teď na vrcholku hory děje. Nejvyšší láma a jeho pomocníci sedí ve svých hedvábných róbách, prohlížejí listy, jak jim je novicově přinášejí rovnou od rychlotiskárny, a lepší do velikánských svazků. Ani jeden z nich nemluví. Jediný zvuk představuje neutuchající pleskání,

nikdy nekončící déšť kláves bušících do papíru, neboť i sám Mark V. je naprosto tichý, přestože mu mozkiem jiskří milióny operací za sekundu.

Tohohle tři měsíce, přemítal George v hlavě, to je pro každého dost, aby začal šplhat po zdi.

„Tady!“ volal Chuck, který zacílil pohled dolů do údolí. „Jaké je nádherné!“

Aby ne, přemítal George. Staré otlučené DC 3 postávalo na konci rozjezdové dráhy jako nepatrný stříbřitý křížek. Za dvě hodiny je odnese s sebou směrem od nepřítelů ke svobodě. Tohle byla myšlenka, která stála za to, aby ji vychutnal jako nejlepší koňak. George si ji nechal převalovat v mozku, zatímco se jeho poník opatrně plahočil svahelem dolů.

Z výšek Himálaje se prudce snášela noc a dospěla už téměř nad ně. Naštěstí byla cesta velice dobrá - na to, jaké cesty v tomhle koutu světa bývají - a oba dva nesli pohodně. Neskrývalo se tady ani to nejmenší nebezpečí, jenom trošku prochladli. Nebe nad hlavami měli úžasně jasné, zářily na něm ohýnky známých, přátelských hvězd. Aspoň odpadá nebezpečí, přemýšlel George, že pilot nebude moct odstartovat kvůli špatným povětrnostním podmínkám. Zbývala mu tahle jediná starost.

Dal se do zpěvu, ale po chvíli to vzdal. Tahle rozlehlá horská aréna, lesknoucí se ze všech stran jako přízraky s bílými kapucemi, nepovzbuzovala k takovému výlevu radosti. George mrkl na hodinky.

„Měli bychom tam být za hodinku!“ zavolal přes rameno na Chucka. Pak ho napadlo: „Rád bych věděl, jestli už počítač skončil. Měl by doběhnout asi tak teď.“

Chuck neodpověděl, a tak se George otočil v sedle. Mohl spatřit Chuckovu tvář, bílý ovál obrácený proti obloze.

„Podívej,“ zašeptal Chuck a George zvedl oči k nebi. Všude nad jejich hlavami, v naprostém tichu, vyhasínaly hvězdy.